

Szerzői ismertető

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola**

Gorda Éva

A magyar haditudósítás az első és második világháborúban

című doktori (PhD) értekezéséhez

Témavezető: Dr. Szabó József János

ny. alezredes, egyetemi docens

Budapest, 2012.

Célkitűzések

A téma aktualitását jelzi, hogy a mai napig háborús és egyéb válságövezetekbe a magyar sajtó rendszeresen küld ki haditudósítókat. A haditudósítás napjainkig, a technika fejlődésével, jelentős változásokon ment keresztül. Változott a háborúk jellege, az emberek hír igénye, érintettsége a konfliktusokban. A haditudósítóknak folyamatosan alkalmazkodniuk kellett a rendelkezésre álló eszközökhöz és a rendszerhez, amelyben működtek, illetve az olvasóközönség hírigényéhez. A magyar haditudósítás történetéről eddig csak töredékek jelentek meg, nagy hézagokkal. Munkámmal egy átfogó képet szeretnék adni az első és második világháborús haditudósítók tevékenységéről, a haditudósítói szervezet felépítéséről, feladatairól, a világháborús haditudósítás tapasztalatairól.

Dolgozatom elején körüljáróm a haditudósításhoz kapcsolódó fogalmakat. Röviden összefoglalom a magyar haditudósítás kialakulását, valamint a magyar haditudósítók tevékenységét az első világháborút megelőző időszakban. Megvizsgálom az első és második világháborús haditudósító szervezet felépítését, feladatrendszerét és működését. Ismertetem a haditudósítók tevékenységét, feladatait, a tudósítások menetét, a haditudósítók lehetőségeit és korlátait. Röviden összefoglalom a korabeli sajtó sajátosságait, bemutatom a cenzúra helyét, szerepét és működését a világháborúk idején. Mindezek alapján összehasonlítom a két világháborús haditudósító szervezet és összegzem a tapasztalatokat.

Tekintettel arra, hogy a haditudósításnak számos formája van, dolgozatomban csak az írott médiában megjelenő tudósítások kutatásával foglalkozok, és nem elemzem a haditudósítók propaganda tevékenységét. Külön kitérek a tábori újságokra, melyek szerkesztése és tartalommal való megtöltése szerves részét képezte a haditudósítók feladatainak, valamint ismertetem a fényképész haditudósítók, mint a háború képi megörökítői munkáját. Röviden leírom a haditudósítók számára rendelkezésre álló technikai eszközöket. Bemutatom, hogy hogyan változott a haditudósító szervezet és a haditudósítók feladatai. Az első és második világháborús haditudósítás tapasztalatai alapján igazolni kívánom, hogy a modern kor háborúiban a haditudósító feladatok szakszerű ellátásához elengedhetetlen valamilyen mértékű katonai ismeretek birtoklása.

Kutatási módszerek

Kutatásom során a források széles spektrumát kellett feldolgoznom. A kutatási célkitűzések elérése érdekében, a disszertációm előkészítése során az alábbi módszereket alkalmaztam.

- Az első fázisától kezdve igyekeztem a legmélyebben feldolgozni a vonatkozó hazai szakirodalmat.
- Magyarországon, a világháború időszakában megjelenő jelentősebb napilapok és hetilapok, valamint a tábori újságok tartalom-elemzése.
- Levéltári kutatómunka végzése, a nyomtatott sajtóban megjelenő haditudósítások tanulmányozása, elemzése, értékelése, továbbá a haditudósítók beszámolóinak és tudósításainak tanulmányozása.
- A témához kapcsolódó doktori értekezések, a hazai szakirodalom, az írott és elektronikus publikációk, valamint a jogi szabályozás tanulmányozása, feldolgozása.
- Általános vizsgálati módszer, benne összehasonlítás és általánosítás, valamint átfogó történeti módszer.
- A rész kutatási eredmények feldolgozása és publikálása.
- Konzultáció a kutatási témában jártas szakemberekkel.

Megítélésem szerint kutatási témám ritkán kutatott terület, és mint ilyen, a keveset publikált témakörök közé tartozik.

Fejezetek rövid összefoglalása

Az első fejezetben megfogalmaztam kutatási célkitűzéseimet, számba vettem a megvalósításhoz szükséges kutatási módszereket és a rendelkezésre álló forrásokat, valamint vázoltam a téma rövid historiográfiai áttekintését.

A második fejezetben megvizsgáltam a haditudósításhoz kapcsolódó fogalmakat. Röviden ismertettem a haditudósítás kialakulását és fejlődését. Bemutatom a kezdeti sajtótermékeket és az adott kor cenzúra viszonyait.

A harmadik fejezetben röviden bemutatom az 1848-49-es szabadságharc katonai sajtóját, a tábori újságok jellemzőit. Ismertetem a magyar haditudósítók tevékenységét az első világháborút megelőzően. A haditudósítók visszaemlékezésén keresztül ismertetem a tapasztalatokat.

A negyedik fejezetben ismertetem a magyar haditudósítást az első világháború idején. Bemutatom a sajtóhadiszállás felépítését, szervezetrendszerét, feladatait, a haditudósítók tevékenységét, valamint kitérek a fényképészek és hadifestők munkájára. Vázolom a tábori

újságok keletkezési körülményeit, jellemzőit. A haditudósítók visszaemlékezésén keresztül ismertetem a tapasztalatokat. Végül beszámolok a korabeli sajtó sajátosságairól és a cenzúra működéséről.

Az ötödik fejezetben ismertetem a magyar haditudósítást a második világháború idején. Bemutatom a vezérkari főnökség 6. osztálya és a haditudósító század felépítését, szervezetrendszerét, a haditudósítók tevékenységét, kitérek a fényképész haditudósítók munkájára. Vázzolom a tábori újságok keletkezési körülményeit, jellemzőit. A haditudósítók visszaemlékezésén keresztül beszámolok a tapasztalatokról. Ismertetem a korabeli magyar sajtó sajátosságait, bemutatom a cenzúra működését. Végül a tapasztalatok alapján összevetem a két világháborús haditudósító alakulatot, számba veszem a hasonlóságokat és különbségeket.

Következtetések

Annak ellenére, hogy a haditudósítók rendelkezésére álló technikai eszközök az elmúlt évszázadok alatt rengeteget fejlődtek, a haditudósítás menete és elvei kevés változást mutattak. Az első világháborúban és azt megelőzően is egy-egy háborús konfliktus helyszínén a civil haditudósítókat csoportba szervezték, a csoport koordinálásáról és a haditudósítók megfelelő információkkal való ellátásáról a hadvezetés gondoskodott. A haditudósítók a számukra biztosított és a helyben szerzett információkból, valamint saját tapasztalatuk alapján írták meg tudósításaikat és küldték haza.

Az első világháborús tapasztalatok alapján a második világháborúban már katonák látták el a haditudósító feladatokat, akik beosztásuk ellátása előtt katonai kiképzésben is részesültek. A haditudósítókat századokba szervezték, a harcoló alakulatok mellett. A század tagjai a haditudósító feladatokon túlmenően részt vettek a tábori újságok szerkesztésében, valamint a propaganda feladatok ellátásában.

Tudományos eredmények

1./ Az első és második világháború időszakának haditudósítását elemezve, kimutattam a szervezet és feladatrendszer markáns változását, azt a folyamatot, melynek eredményeként, a második világháború időszakára a haditudósítók a haderő állományában, katonai kiképzés után, hadseregközvetlen századokba szervezve a harcoló alakulatok mellett, a haditudósító feladatokon túl, széleskörű propagandista és kultúraszervező feladatokat láttak el.

2./ Elsődlegesen a haditudósítók személyes visszaemlékezéseinek, valamint levéltári dokumentumok elemzésével, összefoglaltam a haditudósítói feladatok végrehajtása során szerzett gyakorlati tapasztalatokat.

3./ A haditudósítás történetét elemezve, bizonyítottam, hogy a modern kor háborúiban a haditudósítói feladatok szakszerű végrehajtása megkívánja, hogy a haditudósító rendelkezzen elméleti és gyakorlati katonai ismeretekkel.

Ajánlások

Az értekezés megállapításai tekintetében kutatásaim további folytatását ajánlom, tekintettel arra, hogy a haditudósítói tevékenység hazánkban kevésbé kutatott terület, továbbá a haditudósító képzés nem régen nyert akkreditációt. Interdiszciplináris kutatási módszerekkel még sok, máig megválaszolatlan kérdést lehetne tisztázni, ezáltal mélyebben feltárni a magyar haditudósítás történetét, a haditudósítók tevékenységét.

A kutatási eredmények gyakorlati használhatósága

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola 2008-ban együttműködési megállapodást kötött a Haditudósító szakirányú továbbképzési szak beindítására és működtetésére. Sajnálatos módon a képzés eddig nem indult el. Véleményem szerint egy haditudósító képzés elindítása nélkülözhetetlen lenne. A haditudósító képzést, a haditudósítás ismereteinek elsajátítását – figyelemmel a dolgozat megállapításaira – célszerűnek tartom az egyetemi katonai képzésre alapozva, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem oktatási rendszerén belül megvalósítani. Egy ilyen egyedülálló, speciális szakképzés nemzetközi szinten is nagy érdeklődésre tarthat számot. Jelen dolgozat nagyban hozzájárulhat egy ilyen képzés ismereteinek megalapozásához, elmélyítéséhez.

A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE

- **Academic and Applied Research in Military Science** 2009/8/4: The early years of Hungarian military journalism; pp. 723–729
- **Academic and Applied Research in Military Science** 2010/9/2: Hungarian painters on battlefields; pp. 251–259
- **Hadtudományi Szemle** 2008/1: A cenzúra működése 1939-1945 között Magyarországon
- **Hadtudományi Szemle** 2009/3: A kulturális sokk jelenléte a haditudósító munkájában
- **Hadtudományi Szemle** 2011/4: Adalékok a II. világháborús magyar tábori újságokhoz
- **Kapu** 2010. 01.: A magyar katonai sajtó indulása; 16-18. pp.
- **Kard és Toll** 2007/1: Magyar haditudósítók az első világháborúban; 164-174. pp.
- **Kard és Toll** 2007/2: Hogyan és mit írt a sajtó az első világháború hadieseményeiről; 143-155. pp.
- **haditudosito.gportal**: Hírlapok a XVIII. században és a XIX. század elején hazánkban
<http://haditudosito.gportal.hu/gindex.php?pg=34455167>
- **haditudósító.gportal**: Röpívek, újságlevelek és az első hírlapok hazánkban
<http://haditudosito.gportal.hu/gindex.php?pg=34455252>
- **haditudósító.gportal**: Sajtó ellenőrzés a XVIII. század végén és a XIX. század elején
<http://haditudosito.gportal.hu/gindex.php?pg=34455252>

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

Név: Gorda Éva

Születési hely: Hatvan

Születési idő: 1984. 02. 13.

Cím: 1149 Budapest, Fogarasi út 28-54. 618.

Telefon: 06-20/378-0486

E-mail: evagorda@gmail.com

Tanulmányok:

1998 – 2002.	Szent Margit Gimnázium; Budapest
2002 – 2007.	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Bolyai János Katonai Műszaki Kar
Védelmi Igazgatási szak
védelmi igazgatási menedzser
2007 – 2010.	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Hadtudományi Doktori Iskola
PhD képzés
2010 májusa	Közigazgatási alapvizsga
2008 – 2010.	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
Írásanalitikus szakirányú továbbképzési szak,
okleveles írásanalitikus

Nyelvismeret

német felső „C” (ARMA)
angol alap „C” (Origo), közép „A” (BME)

Szakmai tapasztalatok

2011 júniusától	BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség,
Kritikus Infrastruktúra Koordinációs Osztály
kiemelt főelőadó, tanácsos
2010 – 2011.	Belügyminisztérium Védelmi Koordinációs Főosztály, ügyintéző
2008 – 2010.	Önkormányzati Minisztérium
Kormányzati Koordinációs Bizottság Titkársága,
ösztöndíjas